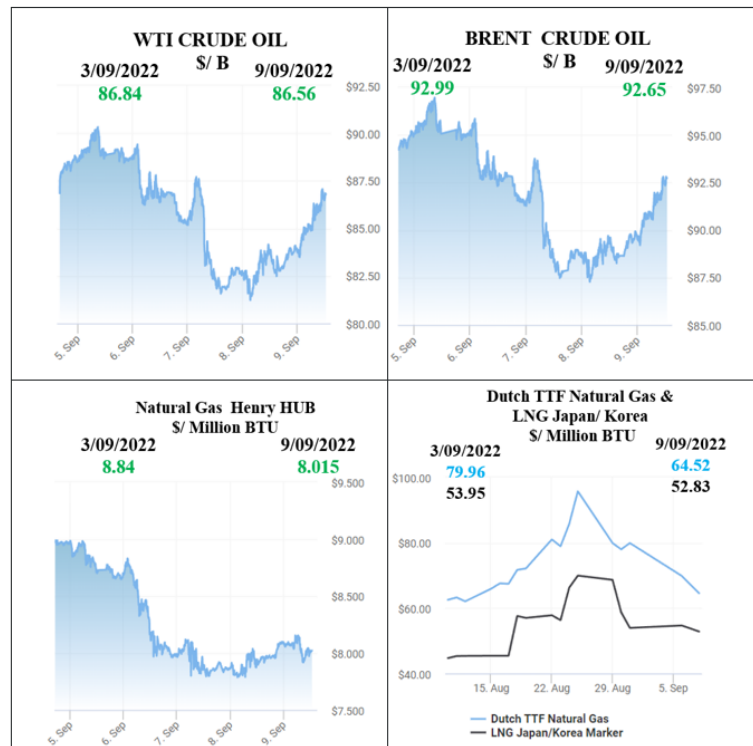

پایش بازار

مهم‌ترین تحولات این هفته را باید به شیوع مجدد کووید-۱۹ در چین، کاهش رشد اقتصادی چین در ماه اوت نسبت به پیش‌بینی‌ها، و جدی شدن تنشها بین پکن و تایپه، ابهام در مسیر توافق برجام و رد و بدل شدن پیام‌های پینگ‌پونگی بین ایران و آمریکا، تقویت شاخص دلار، پدیدار شدن نشانه‌های رکود اقتصادی در کشورهای غربی و افزایش قریب‌الوقوع نرخ بهره توسط بانک‌های مرکزی، و در راس آن‌ها تصویب طرح ایجاد سقف قیمتی نفت توسط گروه ۷ نسبت داد.

هر بشکه نفت خام برنت در معاملات صبح جمعه ۱۸ شهریور ۱۴۰۱ در بازارهای جهانی با قیمت ۸۹.۵۹ دلار داد و ستد شد. این در حالی است که نفت برنت معاملات روز پنجشنبه را با نرخ ۸۹.۱۵ دلار به پایان برده بود. همچنین هر بشکه نفت خام وست تگزاس آمریکا (WTI) هم اکنون به بهای ۸۳.۸۳ دلار داد و ستد شد. به گفته کارشناسان، قیمت نفت خام برنت از لحاظ فنی در محدوده ۸۹.۸۸ تا ۹۰.۳۵ دلار مقاومت کرده و در محدوده ۸۹.۴۱ تا ۸۸.۹۴ دلار نیز پشتیبانی خواهد شد.

فدرال رزرو در سال جاری چهار بار، نرخ بهره را افزایش داده و نشان داده که چرخه افزایش نرخ بهره ادامه خواهد داشت. نرخ بهره بالاتر، فعالیت‌های تجاری را تحت تاثیر قرار خواهد داد و به احتمال زیاد تقاضای

نفت را کاهش می‌دهد. اقتصاد ایالات متحده در حال حاضر دو فصل است که عقب نشینی می‌کند و بازارها را به این باور رسانده است که این کشور هم اکنون وارد رکود شده است.

تهدید نفتی سعودی توخالی از آب درآمد؛ اگرچه تهدید بن سلمان مبنی بر کاهش تولید، قیمت نفت برنت را روزها بالای ۱۰۰ دلار نگه داشته بود، اما خروجی آن از آخرین جلسه اوپک پلاس با وجود مخالفت روسیه تنها یک کاهش ۱۰۰ هزار بشکه در روز بود و اعضای این سازمان کاهش ۱۰۰ هزار بشکه‌ای تولید روزانه را تایید کردند. رخدادی که بازار اثرات آن را از قبل پیش‌خور کرده بود. سران هفت کشور صنعتی موسوم به گروه هفت نیز سقف قیمتی برای نفت روسیه تعیین کردند تا «منبع اصلی بودجه روسیه برای ادامه نبرد» کاهش یابد. روسیه تهدید کرده جریان نفت به کشورهای حامی قرار دادن سقف قیمت برای نفت خام آنرا متوقف می‌کند. تولید نفت خام در ایالات متحده در هفته منتهی به ۲۶ اوت به طور غیرمنتظره‌ای کاهش یافت. بر اساس آخرین برآورد هفتگی EIA، تولید نفت خام ایالات متحده برای دومین هفته متوالی ۳/۳ میلیون بشکه در روز کاهش پیدا کرد. ذخایر فعلی نفت خام ایالات متحده با ۴۱۸/۳ میلیون بشکه، اکنون ۶ درصد کمتر از میانگین پنج‌ساله در این زمان از سال است.

تفسیر هفته

۱. مروری بر اخبار رسانه‌های جهان در هفت ماه اخیر پس از آغاز جنگ در خاک اوکراین موید این موضوع می‌باشد که پیامدهای جنگ روسیه-اوکراین محدود به جغرافیای مکانی، سیاسی، و اقتصادی این دو کشور نبوده و تحولات این تنش و آثار آن را باید در شکل‌گیری مرزبندی‌های جدید کشورهای دنیا در عرصه‌های مختلف از جمله بازار انرژی دنبال کرد. از همان روزهای نخست و با توجه به وابستگی شدید اتحادیه اروپا در واردات ۴۰ درصدی گاز طبیعی و ۲۵ درصدی نفت خام از مسکو همگان اذعان داشتند انرژی محور اصلی تقابل‌های چندجانبه در بیرون از صحنه نبرد فیزیکی بین روسیه و کشورهای حامی اوکراین خواهد بود. باید اذعان کرد اقدام هفته اخیر کشورهای غربی در تصویب طرح ایجاد سقف قیمتی مهم‌ترین گام آن‌ها در تقابل با سیاست‌های کرم‌لین در یک سال اخیر بوده تا آنجا که ژنت یلن، وزیر خزانه‌داری ایالات متحده آمریکا این سیاست را بعنوان یکی از قوی‌ترین ابزارها در مقابله با تورم انرژی می‌داند. پیش از پرداختن به ابعاد طرح مذکور لازم است اقدامات کشورهای غربی در هفت ماه اخیر را بصورت خلاصه و براساس ترتیب زمانی تبیین کرد. «خط مشی بلوک غرب در تقابل با روسیه» در این مدت عبارتست از:

گام اول: ممنوعیت واردات نفت و گاز توسط آمریکا، بریتانیا، و برخی از هم‌پیمانانشان همزمان با شروع جنگ

گام دوم: تصویب و اعمال تحریم‌های چندجانبه اتحادیه اروپا علیه روسیه و در راس آن‌ها بسته ششم

تحریم‌ها با محوریت محدودیت و ممنوعیت واردات انرژی کشورهای ناحیه یورو تا پایان سال ۲۰۲۲
گام سوم: پوست‌اندازی جدی در سیاست‌های داخلی کشورهای ناحیه یورو برای قطع وابستگی به واردات انرژی با طرح‌هایی از جمله کاهش ۱۵ درصدی مصرف گاز، افزایش ذخایر گازی، و اعمال حمایت‌ها و معافیت‌های لازم برای شرکت‌های انرژی

گام چهارم: افزایش پیوسته و البته ملایم نرخ بهره توسط بانک‌های مرکزی

گام پنجم: تعامل پیوسته با گروه اوپک و به ویژه عربستان برای تضمین ثبات عرضه در بازار جهانی

گام ششم: استفاده از دیپلماسی انرژی برای تعیین مبادی جدید واردات انرژی از کشورهای هم‌چون الجزایر، جمهوری آذربایجان، و سایر کشورها

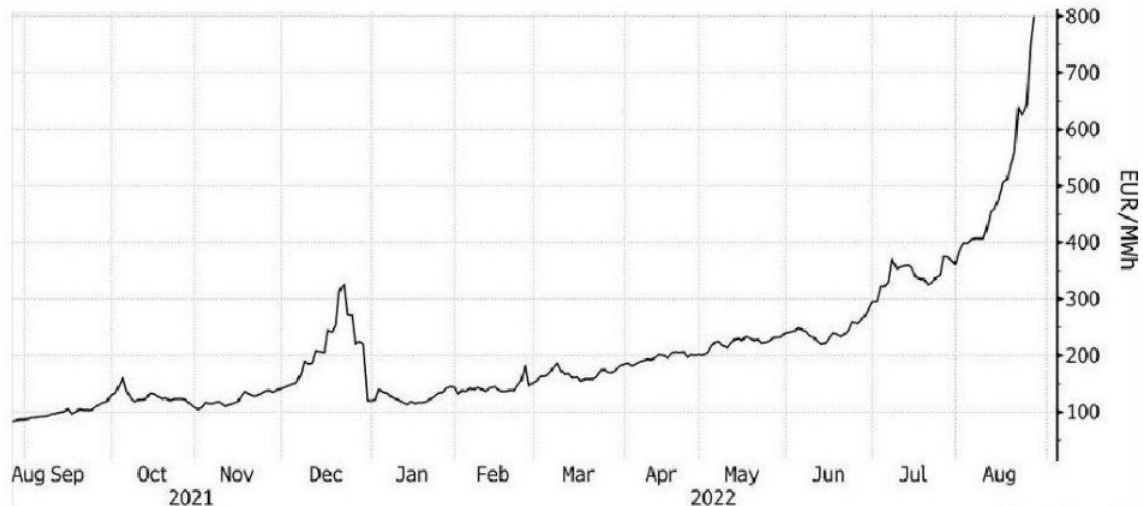
گام هفتم: زمزمه‌های جدی پیرامون بازگشت برخی از نیروگاه‌های هسته‌ای به مدار

گام هشتم: ازسرگیری مذاکرات توافق برجام برای بازگرداندن نفت و گاز ایران به بازار جهانی

و در آخر باید به تصویب طرح ایجاد سقف قیمتی نفت در هفته اخیر اشاره کرد.

نزدیک شدن به فصل سرد سال و نیاز دوچندان به انرژی، قطع قریب‌الوقوع صادرات گاز شرکت گازپروم به اتحادیه اروپا، و اجرایی شدن ممنوعیت واردات نفت روسیه از راه دریا در دسامبر پیش رو سه عاملی هستند که سران کشورهای اروپایی را برای اتخاذ چنین سیاستی مجاب کرده است. در توصیف وضعیت بحرانی اروپا در بخش انرژی همین بس که براساس داده‌های منتشرشده در بلومبرگ، قیمت برق فقط در یکسال اخیر در کشور آلمان بیش از ۸۶۰ درصد افزایش یافته و همانطور که در نمودار ۱ مشاهده می‌شود به بیش از ۸۰۰ یورو به ازای هر مگاوات ساعت رسیده است.

قیمت برق در آلمان در یکسال اخیر

نمودار ۱. قیمت برق در آلمان در یکسال اخیر (بلومبرگ)

این وضعیت به آلمان محدود نبوده و براساس گزارش فاینشال تایمز، بحران انرژی سبب شده تا قیمت برق در منطقه اروپا ۵ برابر شود. برای درک بهتر بحران در ناحیه یورو کفایت این ارقام با بهای پرداختی در ایران مقایسه شوند. براساس مصوبه دی ماه ۱۴۰۰ هیات وزیران مشترکان پرمصرف ایرانی به ازای هر کیلووات ساعت تنها مبلغ ۱۴۰۰ تومان پرداخت می‌کنند. این در حالیست که با فرض نرخ هر یورو برابر ۲۸۵۰۰ تومان و با توجه ارقام ذکرشده توسط فاینشال تایمز هر شهروند اروپایی در حال حاضر مبلغ ۱۷۱۰۰ تومان یعنی بیش از ۱۲ برابر یک شهروند ایرانی را به ازای هر کیلووات ساعت پرداخت می‌کند. موضوعی که خود را در اعتراضات هفته‌های اخیر در کشورهای اروپایی نیز نشان داده است. همچنین در هفته اخیر روسیه جریان گاز نورد استریم-۱ که گاز روسیه را به آلمان حمل می‌کند تا اطلاع ثانوی بست. گازپروم ادعا می‌کند که نشت نفت در حین تعمیر و نگهداری در نورد استریم-۱ را شناسایی کرده و بنابراین خط لوله گاز تا زمان انجام تعمیرات بسته می‌ماند (هیچ جدول زمانی برای شروع مجدد ارائه نشده است). همزمان هزاران نفر در ماگدبورگ آلمان تجمع کردند و فریاد نورد استریم، نورد استریم سر دادند. همچنین وزیر فرانسه هم به صنایع خبر داده که جریان انرژی آن‌ها ممکن است جیره‌بندی شود. بحران انرژی در اروپا آنقدر جدیست که لیز تراس، نخست وزیر جدید بریتانیا در اولین سخنرانی خود مهم‌ترین اولویت کابینه‌اش را مقابله با تورم انرژی دانست. البته اوضاع در انگلستان پیچیده‌تر از سایر کشورهای اروپایی بنظر می‌رسد. در پی فوت ملکه الیزابت و پایان هفتاد سال زمامداری او احتمال تغییر مسیر در سیاست‌های کلی انگلستان و کشورهای مشترک المنافع

محتمل است. چارلز سوم در برخی از مسائل نظراتش با مادرش تفاوت داشته است. از جمله نگاه چارلز به محیط زیست و همچنین به جهان اسلام، تعامل وی با اندیشه‌های شرقی، و نهایتاً چگونگی برخورد وی با جنگ اوکراین. همزمانی این مسئله با برآمدن دولت جدید به رهبری خانم لیز تراس که او هم در برخی از مسائل با نخست وزیر سابق زاویه داشته احتمالاً در جهان انرژی در دراز مدت تاثیر گذار است. فرایند تصویب طرح ایجاد سقف قیمت نفت جای تامل دارد و علی‌رغم این که کشورهای ناحیه یورو بیش از هر زمانی در تنگنا قرار گرفته‌اند اما بنظر می‌رسد برای اتخاذ این سیاست، مقدمات لازم را فراهم کرده‌اند و اصطلاحاً بی‌گدار به آب نزنند. شاید بتوان ۴ فرآیند را بعنوان پیش‌نیازها و اقدامات اتحادیه اروپا قبل از تصویب این طرح برشمرد که عبارتند از:

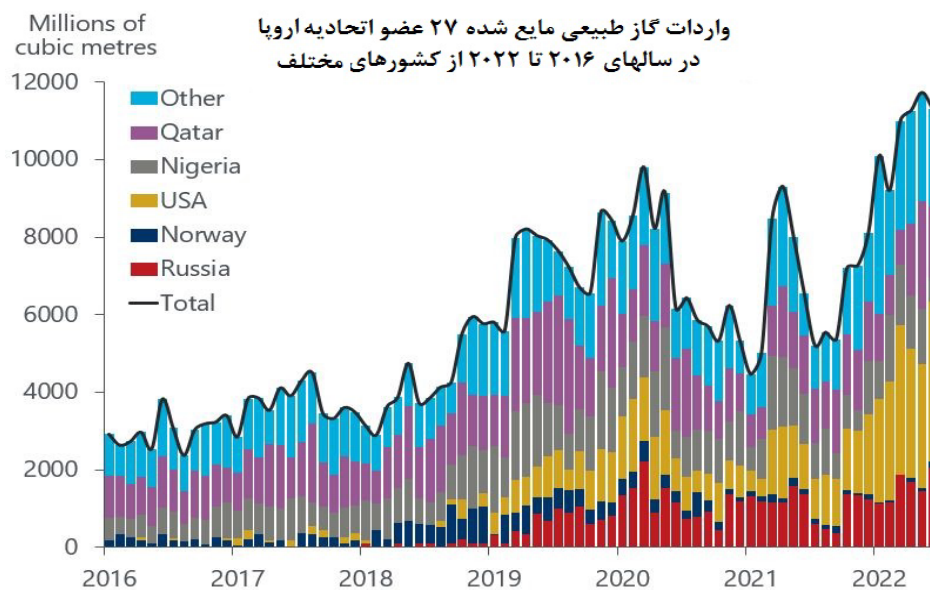
الف: کاهش تدریجی واردات نفت و گاز از روسیه و فرصت دادن به کشورهای چوچون مجارستان برای اعمال ممنوعیت واردات انرژی بمرور زمان، مشابه سیاستی که ایالات متحده آمریکا و اروپا در قبال ایران بکار گرفتند. در واقع اتحادیه اروپا با اعمال این سیاست از وارد شدن شوک‌های قیمتی جدی جلوگیری و با کاهش وابستگی به نفت و گاز مسکو، شرایط را برای اعمال سیاست‌هایی چون ایجاد سقف قیمتی مهیا کرده است. در همین راستا ریچارد نفیو، کارشناس تحریم‌های ایران و نویسنده کتاب هنر تحریم‌ها در توییتی از واژه تحریم هوشمند برای مقابله با روسیه یاد می‌کند. او معتقد است بهترین، زودترین، و موثرترین راه برای مدیریت تحولات بازار جهانی نفت و الزامات سیاست تحریم‌ها علیه روسیه، سیاستی شبیه ایجاد حساب **escrow account** است، همانطور که در مورد ایران چنین سیاستی پیاده شد. این طرح به کشورهای واردکننده نفت از ایران (چین، هند، کره جنوبی، ژاپن، ایتالیا، یونان، تایوان، و ترکیه) اجازه می‌داد در یک دوره زمانی ۶ ماهه به تدریج واردات نفت از ایران را کاهش داده و جایگزینی برای آن پیدا کنند. همچنین در این دوره ۶ ماهه کشورها در قبال واردات نفت، اجازه پرداخت ارزی به ایران را نداشته و ملزم بودند معادل ارزش واردات، کالای غیرتحریمی با ایران تهاتر کنند. ایران با صادرات حدود ۳ میلیون بشکه نفت در روز، در پایان دوره‌های ۶ ماهه با کاهش ۱.۵ میلیون بشکه نفت در صادرات خود مواجه شد بدون آنکه تغییر قیمتی ناشی از تضعیف عرضه ایران در بازار جهانی اتفاق بیفتد. در نمودار ۲ روند نزولی واردات گاز کشورهای اروپایی از روسیه قابل مشاهده است. به گفته گازپروم، تا به امروز، اعضای اتحادیه اروپا تحویل گاز طبیعی روسیه را تا ۴۸ درصد کاهش داده‌اند.

نمودار ۲. واردات گاز طبیعی اروپا از روسیه در یکسال اخیر (Andreas Steno and Macrobond)

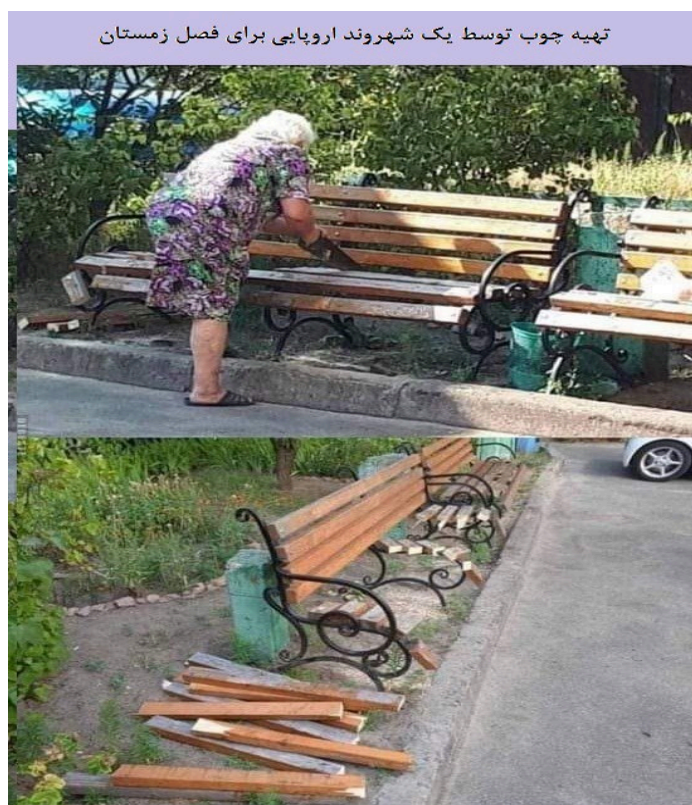
ب: افزایش سطح ذخایر گاز طبیعی کشورهای اروپایی برای استفاده در فصل سرد سال در صورت قطع صادرات گاز روسیه. برای مثال سطح ذخایر گاز طبیعی در آلمان به گفته وزیر اقتصاد این کشور به ۸۵ درصد رسیده است.

ج: حصول اطمینان از تامین انرژی از مبادی دیگر بخصوص تامین گاز طبیعی مایع شده از آمریکا. نمودار ۳ بخوبی نشانگر رشد شتابان میزان صادرات گاز طبیعی مایع شده آمریکا به کشورهای اروپاییست.

نمودار ۳. واردات گاز طبیعی مایع شده اتحادیه اروپا از کشورهای مختلف در سالهای ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۲ (اکنونیکس)

د: آماده کردن افکار عمومی برای شوک‌های قیمتی بالاتر در ماه‌های پیش رو با برجسته کردن عبارت «زمستان سرد». موضوعی که با اغراق رسانه‌ها همراه بوده و بنظر می‌رسد با نوعی پروپاگاندا رسانه‌ای توسط کشورهای غربی و آماده‌سازی روانی مردم برای قبوض بالاتر انرژی در فصل زمستان روبه‌رو هستیم. این سیاست علاوه بر این که بر عملکرد نامناسب غربی‌ها در تامین انرژی سرپوش می‌گذارد، از نظر سیاسی نیز نوعی انزجار و نفرت را در افکار عمومی اروپا نسبت به روسیه ایجاد کرده و مقبولیت پوتین را بیش از پیش تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. بر اساس نظرسنجی یوروبارومتر منتشر شده در روز سه شنبه ۱۵ شهریور، ۳۴ درصد از شهروندان اتحادیه اروپا تورم را به عنوان مهم‌ترین مسئله پیش روی اتحادیه و پس از آن عرضه انرژی با ۲۸ درصد قرار داده‌اند. در سطح ملی، تورم با ۵۴ درصد در صدر فهرست قرار دارد، در حالی که تامین انرژی ۲۲ درصد از پاسخ دهندگان اتحادیه اروپا را به خود مشغول کرده است. برای ترسیم پروپاگاندا رسانه‌ای غرب می‌توان به چالش «خداحافظ برق» در شبکه‌های اجتماعی اشاره کرد که در آن مردم با وسیله‌هایی که در فصل سرما نیاز به انرژی برق دارد از همین الان خداحافظی می‌کنند چرا که اروپا امسال با بحران جدی انرژی روبرو هست. بنظر عکس شماره ۱ این فضای رسانه‌ای را بخوبی و بدون نیاز به هر توضیحی برای مخاطب ترسیم می‌کند.

عکس ۱. تهیه هیزم شهروند اروپایی برای زمستان (debeste.de)

با فراهم شدن این مقدمات بود که تصویب طرح سقف قیمت نفت میسر شد. ایجاد سقف قیمتی عنوان طرحی است که تکمیل کننده «خط مشی بلوک غرب در تقابل با روسیه» با هدف مداخله در بازار انرژی می باشد. طرحی که نخستین بار شش ماه پیش توسط ماریو دراگی، نخست وزیر ایتالیا برای افزایش قدرت چانه زنی مصرف کنندگان نفتی مطرح شد. دراگی، این طرح را در اتحادیه اروپا نیز مطرح کرد و موافقت اولیه جو بایدن را نیز برای پیاده سازی این سیاست گرفته بود. هلند و آلمان در آن زمان بزرگترین مخالفان این طرح بودند. بسیاری از سران اروپایی اعتقاد داشتند با توجه به وابستگی بیشتر اروپا به گاز روسیه بهتر است طرح ایجاد سقف قیمت گاز در اتحادیه اروپا به تصویب برسد و همزمان ایجاد سقف قیمتی نفت توسط کشورهای توسعه یافته ای چون آمریکا و انگلیس که واردات نفت بیشتری دارند اجرایی شود.

این سیاست نخستین بار بصورت رسمی در نشست تیر ماه سران گروه ۷ مطرح شد. سران گروه ۷ روز سه شنبه، ۸ تیر توافق کردند اعمال سقف قیمت روی واردات نفت و گاز روسیه با هدف محدود کردن درآمدهای ارزی مسکو را بررسی کنند. ابعاد این طرح در آن زمان بطور دقیق مشخص نشده بود اما پیشنهاد بطور جدی از سوی آمریکا مطرح شد و آلمان بعنوان تنها مخالف طرح نیز با اعمال سقف قیمتی نفت موافقت کرده بود. سرانجام و پس از گذشت دو ماه سران کشورهای عضو گروه ۷ در روز جمعه ۱۲ شهریور، طرح مذکور را برای اعمال سقف قیمت بر روی نفت به تصویب رساندند. طبق ایده این کشورها، خدمات مالی، بیمه و حمل محموله های نفتی باید به یک سقف قیمتی معین برای نفت روسیه مشروط شود. بنابراین اگر حمل کننده یا واردکننده چنین خدماتی می خواهد، ناچار خواهد بود متعهد شود نفت روسیه در قیمت مشخصی، فروخته شود. به بیانی بهتر اگر روسیه سقف قیمت را کنار بگذارد، باید برای صادرات نفت به خدمات غیر غربی گرانتر تکیه کند. رویترز در گزارش خود اعلام می کند چین و هند انگیزه های برای پیروی از مکانیسم سقف قیمت نفت روسیه دارند، زیرا می توانند نفت را با تخفیف بیشتری خریداری کنند. افزایش قیمت نفت در بحبوحه تنش روسیه-اوکراین موجب شده بود، درآمد ارزی روسیه علی رغم تخفیف بالا در فروش هر بشکه نفت به چین و هند، افزایش یابد اما با اجرایی شدن طرح سقف قیمتی عملاً مسکو با معضل بزرگی روبه رو خواهد بود.

روسیه یا باید سقف قیمتی را بپذیرد که در اینصورت در ازای همان میزان عرضه قبل با توجه به کاهش قیمت درآمد کمتری خواهد داشت و یا این که از پذیرش این طرح سر باز بزند که در اینصورت گزینه های محدودتری برای فروش نفت خود با قیمت های بالا خواهد داشت و طبعاً باید میزان تولید و عرضه خود را کاهش دهد که باز هم منجر به کاهش درآمدهای ارزی مسکو خواهد شد. همزمان اورزولا فون در لاین، رئیس کمیسیون اروپا روز چهارشنبه در یک کنفرانس مطبوعاتی تایید کرد که اتحادیه اروپا سقف قیمت گاز روسیه را پیشنهاد

خواهد کرد. رئیس اتحادیه اروپا همچنین اظهار داشت که در آغاز جنگ، گاز خط لوله روسیه ۴۰ درصد از کل گاز وارداتی در اتحادیه اروپا بود. اکنون این رقم به تنها ۹ درصد از واردات گاز کشورهای ناحیه یورو کاهش یافته است.

در پاسخ به این سیاست، ولادیمیر پوتین در نطق خود از آمادگی برای همکاری در حوزه انرژی با هر کشوری خبر داد. او اعلام کرد، سقف‌های پیشنهادی برای قیمت نفت و گاز روسیه احمقانه است و منجر به افزایش قیمت خواهد شد و روسیه هیچ مشکلی در فروش منابع انرژی خود ندارد. پوتین همچنین اعلام کرد به کشورهای که برای انرژی روسیه سقف قیمت تعیین کنند، نفت و گاز صادر نمی‌کنیم. کرملین روز دوشنبه به غرب هشدار داد که سیاست گروه ۷ برای اعمال محدودیت بر قیمت نفت روسیه را تلافی خواهد کرد.

۲. چهار عامل دیگر را بعنوان عوامل اثرگذار بر روند قیمت‌ها در بازار انرژی می‌دانیم:

الف- شیوع مجدد کووید-۱۹ در برخی از شهرهای چین و اعمال قرنطینه‌های جدید، کاهش رشد اقتصادی چین در مقایسه با پیش‌بینیها در ماه اوت، و تنش‌های پکن و تایپه.

ب- رکود اقتصادی در ایالات متحده و کشورهای اروپایی و افزایش قریب‌الوقوع نرخ بهره توسط بانکهای مرکزی غرب

ج- تقویت شاخص دلار که رابطه معکوس با قیمت نفت خام دارد

د- تعاملات پینگ‌پونگی بین ایران و آمریکا در حصول توافق برجام

همکاران این شماره: علیرضا اسقانیان، تبسم میرشکارزاده، و عباس ملکی